

ФІЛОСОФСЬКІ КОНЦЕПЦІЇ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

DOI 10.33930/ed.2019.5007.21(3)-3

УДК 101.1

ІСТОРИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ГЕРМЕНЕВТИКИ М. ГАЙДЕГГЕРА

HISTORICAL TRANSFORMATIONS OF HERMENEUTICS M. HEIDEGGER

В. О. Дубініна

Актуальність теми. Проблематика герменевтики, принципи інтерпретації культурних феноменів виявилися затребувані в історії, філології, мистецтвознавстві, дослідженнях культури, літературознавстві та різноманітних прикордонних дисциплінах. У статті розглядається герменевтика присутності, що розроблялась М. Гайдеггером і можливі шляхи її подальшої трансформації.

Постановка проблеми. Питання про співвідношення герменевтики М. Гайдеггера періоду "Буття і часу" і герменевтики після "повороту" середини 30-х років, є першочерговим для розуміння вчення німецького мислителя в його цілісності. Це питання неминуче постає перед дослідником його герменевтики. Важливою проблемою є вплив або ступінь впливу, що чиниться онтологією, теорією мови і герменевтикою Гайдеггера на подальший розвиток досліджень в даній області. Це стосується перш за все теорії філософської герменевтики Х.-Г. Гадамера, якого ми розглядаємо, як безпосереднього продовжувача

Urgency of the research. The range of problems of hermeneutics, principles of interpretation of the cultural phenomena, appeared highly sought in history, philology, study of art, researches of culture, literary criticism and various frontier disciplines. The hermeneutics of presence that was developed M. Heidegger and possible ways her further transformation is examined in the article.

Target setting. Question about correlation of hermeneutics of M. Heidegger to the period of "Existence and time" and hermeneutics after the "turn" of middle of 30th, is near-term for understanding of studies of the Germany thinker in his integrity. It a question inevitable appears before the researcher of his hermeneutics. An important problem is influence or degree of influence that is done by ontology, theory of language and hermeneutics of M. Heidegger on further development of researches in this problem. It's about the theory of philosophical hermeneutics of H.-G. Gadamer, that we to consider, as a direct continuer of matter of the teacher, though with a certain specific that

справи свого вчителя, хоча і з певною специфікою, що стосується перш за все визначенням бази герменевтичної інтерпретації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Дане питання неодноразово було предметом розгляду у філософській літературі останніх десятиліть. Серед найбільш помітних робіт можна відзначити дослідження: М. Куц [11], Дж. Грондін [7], Р. Колтман [5], О. Погелер [12], Л. Лаврухіна [2] а також дисертацію М. Козлової [1], в якій розкриваються важливі зв'язки філософської герменевтики Гадамера з концепцією поетичної творчості.

Постановка завдання. Розглянути історичні трансформації герменевтики М. Гайдеггера та герменевтику присутності, що розроблялась філософом та можливі шляхи її подальшої трансформації.

Виклад основного матеріалу. У статті розглядається герменевтика присутності, що розроблялась М. Гайдеггером і можливі шляхи її подальшої трансформації. Дана тенденція знайшла своє втілення і розвиток в проекті філософської герменевтики Х.-Г. Гадамера, який акцентує увагу не на аналітиці присутності, а на мові, яка виступає об'єктом сенсоутворення і розуміння. Порівняльний аналіз даних теорій показує, що розуміння герменевтики як онтологічної інтерпретації присутності отримує своє завершення не тільки в рамках онтологічного дискурсу але і в уявленні про мову, як про самостійного агента, який водночас виступає у якості

touches foremost determination of base a hermeneutics.

Actual scientific researches and issues analysis. This question repeatedly became the article of consideration in philosophical literature of the last decades. Among the most noticeable works it is possible to mark research: M. Kusch [11], J. Grondin [7], R. Coltman [5], O. Pöggeler [12], A. V. Lavruhina [2] and also dissertation of M. Kozlova [1], in that the important copulas of philosophical hermeneutics of H.-G. Gadamer open up with conception of poetic work.

The research objective. To consider historical transformations of hermeneutics M. Heidegger and hermeneutics of presence that was developed by a philosopher and possible ways her further transformation.

The statement of basic materials. Hermeneutics of presence, developed by M. Heidegger, and possible ways of its further transformation are considered. This tendency was embodied and developed in the project of philosophical hermeneutics H.-G. Gadamer, who focuses not on the analytics of presence, but on the language as a horizon of meaning and understanding. A comparative analysis of these theories shows that the understanding of hermeneutics as an ontological interpretation of presence is completed not only in the framework of ontological discourse, but also in the representation of language as an independent agent, which is also the most developed topos of existence.

найбільш розвиненого топоса екзистенції.

Аналітика присутності - головний зміст роботи М. Гайдеггера, і в той же час це є основою фундаментальної онтології, яка росте безпосередньо від такої герменевтики і, в сенсі, - його незалежний метод. Така теорія - розуміння, яка здійснюється не як акт роздуму, але як шлях перебування, спеціальна пропозиція.

Хоча Гадамеру бракує необхідної герменевтичної аналітики мови, він ніколи не відступає від свого постулату про мовну природу розуміння. Для нього ґрунт, на якому будується людське буття як розуміння, є спочатку мовою, тоді як Гайдеггер приходить до мови через мовлення, яке розглядається як екзистенціально-онтологічна основа мови. Мова, за Гадамером, є апіорною умовою будь-якого акту розуміння, простором для його здійснення і, водночас, результатом, вираженням у загальній "умові" світу словом.

Висновки. Лінгвістичне завдання у вченні Гадамера підтверджує значення дискурсу Гайдеггера щодо онтичного та онтологічного горизонтів розуміння, доповнює концепцію герменевтики фактичності та усуває її суперечності шляхом узгодження теоретичних та практичних планів існування, реалізованих у категоричній єдності мови. Ця єдність сама по собі зовсім не є своєрідною технічною характеристикою мови, і, крім того, вона пов'язана не лише з мовою та ситуаціями мовної взаємодії, але є корелятом самого Dasein, його фундаментальним втіленням та семантичним середовищем для

The analytics of presence is the main content of Heidegger's main work, and at the same time it should become the basis of the fundamental ontology, which grows directly from such hermeneutics and, in a sense, is its substantive mode. Such a theory is an understanding that is carried out not as an act of thinking, but as a way of staying, a special Dasein modus, which is given not so much epistemologically as existentially.

Although Gadamer lacks the required hermeneutic analytics of the language, he never departs from his postulate of the linguistic nature of understanding. For him, the soil on which human existence is built as understanding is initially language, while Heidegger comes to language through speech, which is seen as the existential-ontological foundation of language. Language, according to Gadamer, is an a priori condition for any act of understanding, the space for its implementation and, at the same time, the result, expressed in the total "stipulation" of the world by the word.

Conclusions. The linguistic task in Gadamer's teachings confirms the value of Heidegger's discourse regarding the ontic and ontological horizons of understanding supplements the concept of hermeneutics of factuality and eliminates its contradictions by reconciling the theoretical and practical plans of existence, implemented in the categorical unity of the language. This unity itself is not at all a kind of technical characteristic of the language, and moreover, it is related not only to the language and situations of linguistic interaction, but it is a correlate of Dasein himself, its fundamental embodiment, and the semantic

розвитку існування.

Ключові слова:
герменевтика, присутність,
розуміння, інтерпретація, мова,
смысл, дискурс.

*environment for the development of
existence.*

Keywords: *hermeneutics,
presence, understanding,
interpretation, language, meaning,
discourse.*

Актуальність теми. Проблематика герменевтики, принципи інтерпретації культурних феноменів виявилися затребувані в історії, філології, мистецтвознавстві, дослідженнях культури, літературознавстві та різноманітних прикордонних дисциплінах. У той же час, те, з чого герменевтика почалася як філософська теорія залишилося в початковому стані, уявлення про інтерпретацію так і не вийшло за рамки загальних положень і з часом доповнилося численними метафізичними побудовами і ремінісценціями.

У статті розглядається герменевтика присутності, що розроблялась М. Гайдеггером і можливі шляхи її подальшої трансформації. Питання про співвідношення герменевтики М. Гайдеггера періоду “Буття і часу” і герменевтики після “повороту” середини 30-х років, є першочерговим для розуміння вчення німецького мислителя в його цілісності. Це питання неминуче постає перед дослідником його герменевтики.

Постановка проблеми. Важливою проблемою є вплив або ступінь впливу, що чиниться онтологією, теорією мови і герменевтикою Гайдеггера на подальший розвиток досліджень в даній області. Це стосується, перш за все, теорії філософської герменевтики Х.-Г. Гадамера, якого ми розглядаємо, як безпосередньо продовжувача справи свого вчителя, хоча і з певною специфікою, що стосується, перш за все, визначенням бази герменевтичної інтерпретації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Дане питання неодноразово було предметом розгляду у філософській літературі останніх десятиліть. Серед найбільш помітних робіт можна відзначити дослідження: М. Kusch [11], J. Grondin [7], R. Coltman [5], O. Röggeler [12], Л. В. Лаврухіна [2] а також дисертацію М. В. Козлової [1], в якій розкриваються важливі зв'язки філософської герменевтики Гадамера з концепцією поетичної творчості.

Постановка завдання. Розглянути історичні трансформації герменевтики М. Гайдеггера та герменевтику присутності, що розроблялась філософом та можливі шляхи її подальшої трансформації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Гайдеггер використовує словосполучення “герменевтика фактичності”, вказуючи на певний смисловий і предметний рівень, який охоплюється даним терміном. Гайдеггер не залишив її позаду в

якості пройденого етапу, а поклав в основу свого грандіозного філософського проекту. Філософ вводить феноменологію, як метод проведеного їм онтологічного дослідження, він представляє її як “герменевтику в споконвічному значенні слова, що означає заняття тлумаченням” [8, с. 37; 3].

Дана інтерпретаційна версія феноменології не представляє собою простого поєднання двох відокремлених філософських напрямків. Феноменологія в інтерпретації Гайдеггера, має суттєву відміну від розуміння Гуссерля, це – не слово про феномен, а слово, яке належить самому феномену, щоб бути побаченим. Мова виявляється артикуляцією буття, без якої воно залишається прихованим, у відповідь же буття відносить людину до своїх істин за допомогою мови. Таке значущє призначення мови, де мова виявляє свою відповідність буттю, а буття знаходить своє вираження в мові, і становить суть тієї початкової герменевтики, яка одночасно виступає і способом виявлення феномена, і характеристикою його існування в якості феномена. У більш пізніх роботах, в період так званого “повороту”, Гайдеггер посилив онтологічну складову свого розуміння мови, приступивши до створення фундаментальної онтології, як форми загального розуміння історії, де мова набувала принципового значення [9]. Східні роздуми про сутність мови відображені також у більш пізній роботі філософа “Шлях до мови” [4].

Аналітика присутності становить головний зміст праці Гайдеггера, при цьому вона повинна була стати основою фундаментальної онтології, яка виростає безпосередньо з такої герменевтики і в певному сенсі є її предметно-змістовним модусом. Подібна теорія є розумінням, яке здійснюється не як акт мислення, а як спосіб перебування, особливий модус Dasein, яке є не стільки епістемологічно, скільки екзистенційно.

Особливості раціонального підходу до дійсності, який може бути розглянутий у якості епістемологічного зразка, полягає саме в тому, що спонукає людину мислити себе, відштовхуючись від світу, за допомогою світу, і подібне “свідоме” опосередкування затуляє від неї безпосереднє буття, її присутність. Тому необхідність осмислення власного проживання, реєстрованого терміном “фактичність”, формулюється Гайдеггером в якості основного завдання герменевтики фактичності, завдань не абстрактно-формальної, а перш за все, життєво-практичної: її мета – зробити доступним, повідомити власне Dasein в його буттєвому характері самого цього Dasein, дістатися до суті самовідчуження, що присутнє Dasein. Герменевтика створює для Dasein можливість стати і бути розуміючою присутністю заради себе самого.

Таким чином, герменевтика фактичності маніфестується Гайдеггером, з одного боку, як особливий підхід до дослідження фактичності Dasein, а з іншого – як властивий цьому Dasein спосіб

перебування в світі. Однак, незважаючи на справжність і невідбутність у розумінні існування, людині властиво віддаватися у владу тлумачення кимось іншим, чи то розхожі думки або науково аргументовані теорії, підміняючи свою автентичність сторонньою надуманістю і все більше відчужуючи від себе самого. Знаряддя боротьби за достовірність власного життя і повинна стати герменевтика. як тлумачення документальної подієвості свого існування. Таке розуміння, яке пробуджується в тлумаченні, абсолютно не можна порівняти з тим, що в якості пізнає співвіднесення з іншим життям зазвичай зветься розумінням; це взагалі не співвіднесеність з чим-небудь, а як самотуття самого Dasein; відразу ж термінологічно зафіксуємо його як присутність Dasein заради себе самого[10].

На протигагу об'єктивної неупередженості наук, герменевтика фактичності завжди вимагає особистої замученості, тому що саме це, є специфікою присутності, а крім того, буття може відкритися тільки тому суццюму, буттям якого воно є.

Зважаючи на неможливість відокремити розуміння від власного існування герменевтика фактичності мислиться Гайдеггером одночасно, і нагальним завданням конкретного Dasein, і своєрідною теорією щодо здійснення буттєвого тлумачення. Її навмисна нечіткість позиціонується, як альтернатива будь-якому науковому дискурсу, який релятивізує все, що потрапляє в поле його зору. Складність задуманого Гайдеггером проекту полягає в тому, що він намагається вибудувати теорію індивідуальної практики, теорію дотеоретичного, наївного, смутного розуміння, яке не може відрізнити себе від існування.

Ця парадоксальна ситуація знаходить своє відображення, і до певної міри пояснення, також в герменевтиці, причому в герменевтиці традиційної форми. Йдеться про такий концепт, як герменевтичне коло. Реабілітуючи цей концепт, неприйнятний в науці через його "regress in infinitum", Гайдеггер наполягає на тому, що це єдина можлива модель розгортання Dasein-розуміння.

Гайдеггер представивши в своїй праці розуміння в якості однієї з екзистенціальних структур людського буття, наділив герменевтичне коло онтологічним значенням. Наприклад, "Суще, для якого як буття-в-світі мова, йде про саме його буття, має онтологічну структуру кола" [8, с. 153]. Це коло утворює початкова занедбаність людини, яка вкинута в світ. Людина перетворюється в елементарний і при цьому основний компонент в загальній архітектоніці світоустрою: завдяки тому, що людина вибудовує своє життя шляхом осмислення індивідуальної буттєвої можливості, набуває змісту і саме буття.

Герменевтика фактичності, спочатку замислювалася як практика саморозуміння присутності, розширюється тут до масштабів герменевтики світу, і в цьому плані вона виходить за межі

встановлення істини свого буття і претендує на знання буття будь-якого сущого, тобто обертається фундаментальною онтологією. Головна робота Гайдеггера прагне привести від розуміння буття людським Dasein і приватних способів такого розуміння до сенсу буття, який артикулюється в різних значеннях, і таким чином, виділяє в своїй будові певні регіони.

Але не тільки екзистенціальна аналітика, яка прийняла загальний характер, виявляє свою парадоксальність. Проблема набагато більш міститься вже в самому принципі герменевтики фактичності. Вона полягає в тому, що розуміння свого буття, на яке націлена інтерпретація, приречене залишатися недосяжним. Тобто, вважає Гайдеггер, питання про сенс буття відрізняється від інших питань про сенс будь чого іншого. Якщо в звичайних питаннях щось дане розуміється виходячи з того, що складає його зміст, то для людської присутності, ми швидко приходимо до незбагненності своєї присутності.

Скільки б людина в процесі розуміння не переконувалася в присутності всього без винятку, в своєму власному ось-бутті і для своєї власної здатності розуміння питання про сенс, який вона рано чи пізно повинна поставити, наштовхується на певний горизонт. Ось-буття для себе самого – це не тільки відкритий горизонт своїх можливостей, в якому воно себе накидає, а й виявляється в собі характер непереборної фактичності. А якщо ця фактичність є щось непорушне, що надає фактичності будь-якому розумінню, то саме ця фактичність стає головною перепорою на шляху Dasein до власного буття. Гайдеггер, слідуючи феноменологічній установці щодо феноменального предмету, обрав герменевтику фактичності як найбільш адекватний метод для дослідження особливого роду сущого. Але він не припускав, що експлікація та розгортання присутності, розпочата ним в “Бутті і часу”, виявить недостатність самого феноменологічного методу. В розумінні цього факту, Гадамер вбачає основну причину, що спонукала Гайдеггера до “повороту”, переорієнтувавши його з екзистенційно-антропологічної тематики в напрямку онтології мови.

Проект філософської герменевтики Гадамера, безумовно, відштовхується від тих парадигмальних змін традиційного типу мислення, які були зроблені Гайдеггером, і, зокрема, від його герменевтики фактичності. Підхоплюючи і розвиваючи думку про розуміння як способі буття, Гадамер негайно занурює розуміння в мовний контекст. Уже в своїх перших роботах, присвячених Платону, Гадамер тематизує мову, як певну першореальність, яка надає людині життєвий простір, і в освоєнні якої відбувається її знайомство зі світом: мова, як вважає філософ, є першим і чи не найважливішим оволодінням світу. Ця думка є важливим внеском Гадамера, оскільки в “Бутті і часі”, незважаючи на онтологічне представлення мови, Гайдеггер ще не робить її стрижнем людського існування. У “Бутті і

часі” накидаються головні лінії послідовної програми онтологічного дослідження мови, але лише в формі побажання. Гайдеггер ще дуже далекий від так званого “лінгвістичного повороту” і тим більше він не готовий представити чисте онтологічне існування мови. Але, що означає чисте буття (перебування) мови. і чи можемо ми, взагалі, говорити про таке існування мови?

Хоча у Гадамера відсутня необхідна герменевтична аналітика мови, він ніде не відступає від своєї тези про мовний характер розуміння. Для нього тим підґрунтям, на якому вибудовується людське існування як розуміння, або сама присутність як розуміння, виступає мова, як самостійна онтологічна реальність. В той же час, Гайдеггер приходить до мови через екзистенційно-онтологічну структуру присутності. Мова, по Гадамеру, є апріорна умова будь-якого акту розуміння, простір його здійснення і одночасно підсумок, що виражається в тотальній обумовленості світу словом.

У “Істині і методі” Гадамер пише про те, що світ є світом лише остільки, оскільки виражається в мові, а й у тому, що справжнє буття самої мови полягає лише в тому, що в ньому виражається світ. В цьому дуже легко побачити певну тавтологію, в якій постійно звинувачують представників метафізичної філософії. У Гадамера початковий людський характер мови одночасно означає і початковий мовний характер людського буття-в-світі. [6 с. 447]. У відносинах між світом і мовою немає місця підпорядкованості або ієрархії – слова виступають тією формою, яка дозволяє речам бути, бути побаченими в якості феноменів, або бути почутими, оскільки істина світу, згідно Гадамеру, відкриває себе в діалозі. Розгортається подібно грі діалог, що захоплює в свою орбіту учасників, який стосується принципових основ розуміння, що дає можливість знайти всю повноту сенсу і виявити істину, стає центральним поняттям герменевтики, оскільки саме тут здійснюється подія розуміння.

На цьому прикладі можна побачити відмінність в трактуваннях розуміння у Гайдеггера і Гадамера. Якщо для раннього Гайдеггера розуміння здійснюється як процес взаємодії людини з її життєвим світом в процесі його практичного освоєння, то Гадамер вважає найкращим зразком розуміння інтерпретацію творів мистецтва. Це відрізняється від загального уявлення про розуміння, як пізнавального процесу. Мистецтво приваблює нас не своєю корисністю: воно навпаки принципово неутилітарне. Для Гадамера мова є важливішим досвідом людини. Він розглядає досвід не з телеологічної точки зору, але як процес, причому процес суттєво негативний, тобто досвід завжди є, перш за все, як досвід недійсності, концепт досвіду означає, що свідомість, здійснюючи поворот, пізнає в іншому себе самого.

Таким чином, герменевтика Гадамера відрізняється від фундаментальної онтології Гайдеггера, заснованої на забутті буття в традиції західної метафізики, так як для Гадамера традиція – це не

те, що слід подолати, але такий досвід, з яким треба вступити в діалог. Все це означає, що слова не просто висловлюють щось про якесь суще, але завжди звернені до цілісності буття, кінцеве слово завжди звернено до нескінченності можливого сенсу. Спекулятивний характер мови не вкладається в логіку висловлювань, так як виходить за межі мислення в уявленнях і не підпорядковується догматизму і емпіризму повсякденності і повсякденного досвіду.

Висновки. В результаті розвитку актуальної проблематики герменевтики фактичності, що орієнтована на осмислення буття присутності, а також філософської теорії, особливо екзистенціальної аналітики, філософська герменевтика вперше виходить з особливої області мистецтва тлумачення як практичної діяльності. Гадамер здійснив залучення такої філософської програми в мовні структури, без якої вона так би і була тільки декларацією про необхідність розуміння і тлумачення, допоміжним та додатковим прийомом для онтологічних досліджень. Гадамер переробляє та робить герменевтику особливим типом фундаментальної філософської теорії, що поєднує в собі як онтологію, так філософію мови і герменевтику. Герменевтика присутності видатного мислителя Гайдеггера містить, досить особливу складність, в першу чергу, припускаючи вибудовування концепції первинного та важливого вихідного розуміння, що ідентично прямій реалізації життя і життєвого сенсу, а в другу – постає перед присутністю питання, що стосується осягнення власного буття. Таким чином, винесення мови та її складної проблематики, в першу чергу, у вигляді смислового горизонту смислоутворення, від відношення до якого людина відкриває світ та своє місце в цьому світі. Такий підхід був втілений Гадамером, і це суттєво збагачує герменевтику присутності філософа Гайдеггера до такої певної та загальної моделі розуміння, що може мислитись у зв'язку мовної подієвості. Мовна спрямованість в роботах та герменевтиці Гадамера, підкріплює вагомість важливого дискурсу Гайдеггера, що стосується онтичної та онтологічної ідей розуміння, яка доповнює концепцію та ідею герменевтики фактичності та виключає її протиріччя шляхом поєднання теоретичного та практичного етапів існування, які реалізуються в категоріальній єдності мови.

Така модель розуміння єдності не обов'язково є технічною властивістю мови, окрім цього має зв'язок не тільки з мовою та ситуацією мовної взаємодії, а і представляє собою інтенцію Dasein, його непохитним втіленням та смисловим значенням розвитку екзистенції.

Список використаних джерел:

1. Козлова, МВ., 2015. 'Концепции поэтического языка в эстетике XX в. (Хайдеггер, Бадью, Гадамер)'. Дисертация кандидата наук, Москва, *Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего профессионального образования "Санкт-Петербургский государственный университет"*, 146 с.
2. Лаврухин, АВ., 2007. 'М. Хайдеггер в интерпретациях Х.-Г. Гадамера. Комментарий переводчика', в *Гадамер Х.-Г. Пути Хайдеггера: исследования позднего творчества*, Минск: Пропилеи, С. 226-228.
3. Хайдеггер, М., 1997. 'Бытие и время'. Пер. с нем. В. В. Бибикина, Москва : *Ad Marginem*, 451 с.
4. Хайдеггер, М., 1993. 'Путь к языку', в *Хайдеггер М. Время и бытие: Статьи и выступления*. Пер. с нем. В. В. Бибикина, Москва: *Республика*, С. 259-273.
5. Coltman, R., 1998. 'The language of hermeneutics. Gadamer and Heidegger in dialogue', Albany: *State University of New York Press*.
6. Gadamer, H.-G., 1990. 'Gesammelte Werke', Bd. 1: *Hermeneutik I, Wahrheit und Methode*, Tübingen, 494 s.
7. Grondin, J., 2001. 'Von Heidegger zu Gadamer. Unterwegs zur Hermeneutik', Darmstadt: *Wissenschaftliche Buchgesellschaft*, 167 s.
8. Heidegger, M., 2006. 'Sein und Zeit', Tübingen: *Max Niemeyer Verlag*, Auflage 19, 445s.
9. Heidegger, M., 1989. 'Gesamtausgabe', Bd. 65: *Beiträge zur Philosophie (Vom Ereignis)*, Frankfurt am Main: *Vittorio Klostermann GmbH*, 513 s.
10. Heidegger, M., 1988. 'Gesamtausgabe', Bd. 63: *Ontologie (Hermeneutik der Faktizität)*, Fr. a/M.: *Vittorio Klostermann*, 116 s.
11. Kusch, M., 1989. 'Language as Calculus vs. Language as Universal Medium', *A Study in Husserl, Heidegger and Gadamer*. Dordrecht, 362 p.
12. Pöggeler, O., 1983. 'Heidegger und die hermeneutische Philosophie. Freiburg i. Br. ' München: *Alber*, 448 s.

References:

1. Kozlova, MV., 2015. 'Konceptii poeticheskogo yazyka v estetike XX v. (Hajdegger, Badyu, Gadamer) (Concepts of poetic language in the aesthetics of the twentieth century. (Heidegger, Badiou, Gadamer))'. Disertaciya kandidata nauk, Moskva, *Federalnoe gosudarstvennoe byudzhethnoe obrazovatelnoe uchrezhdenie vysshego professionalnogo obrazovaniya "Sankt-Peterburgskij gosudarstvennyj universitet"*, 146 s.
2. Lavruhin, AV., 2007. 'M. Hajdegger v interpretacijah H.-G. Gadamera. Kommentarij perevodchika (M. Heidegger in the interpretations of H.-G. Gadamera. Translator Comment)', v *Gadamer H.-G. Puti Hajdeggera: issledovaniya pozdnego tvorchestva*, Minsk: *Propilei*, S. 226-228.
3. Hajdegger, M., 1997. 'Bytie i vremya (Being and time)'. Per. s nem. V. V. Bibihina, Moskva : *Ad Marginem*, 451 s.
4. Hajdegger, M., 1993. 'Put k yazyku (Language path)', v *Hajdegger M. Vremya i bytie: Stati i vystupleniya*. Per. s nem. V. V. Bibihina, Moskva: *Respublika*, S. 259-273.
5. Coltman, R., 1998. 'The language of hermeneutics. Gadamer and Heidegger in dialogue', Albany: *State University of New York Press*.

6. Gadamer, H.-G., 1990. 'Gesammelte Werke', Bd. 1: *Hermeneutik I, Wahrheit und Methode*, Tübingen, 494 s.
7. Grondin, J., 2001. 'Von Heidegger zu Gadamer. Unterwegs zur Hermeneutik', Darmstadt: *Wissenschaftliche Buchgesellschaft*, 167 s.
8. Heidegger, M., 2006. 'Sein und Zeit', Tübingen: *Max Niemeyer Verlag*, Auflage 19, 445s.
9. Heidegger, M., 1989. 'Gesamtausgabe', Bd. 65: *Beiträge zur Philosophie (Vom Ereignis)*, Frankfurt am Main: *Vittorio Klostermann GmbH*, 513 s.
10. Heidegger, M., 1988. 'Gesamtausgabe', Bd. 63: *Ontologie (Hermeneutik der Faktizität)*, Fr. a/M.: *Vittorio Klostermann*, 116 s.
11. Kusch, M., 1989. 'Language as Calculus vs. Language as Universal Medium', *A Study in Husserl, Heidegger and Gadamer*. Dordrecht, 362 p.
12. Pöggeler, O., 1983. 'Heidegger und die hermeneutische Philosophie. Freiburg i. Br.' München: *Alber*, 448 s.

DOI 10.33930/ed.2019.5007.21(3)-4

УДК 128.13:215

**ОСОБЛИВІСТЬ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ДУХУ, ДУШІ ТА ТІЛА
В РЕЛІГІЙНО-АНТРОПОЛОГІЧНИХ ПОШУКАХ
В. Ф. ВОЙНО-ЯСЕНЕЦЬКОГО**

*THE INTERACTIONS BETWEEN SPIRIT, SOUL AND BODY IN
RELIGIOUS AND ANTHROPOLOGICAL SEARCHES OF V.F.
VOINO-YASENETSKY*

**А. Є. Залужна
С. В. Веремейчик**

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах інтерес до розуміння проблем душі, духу та духовності в дискурсі постмодернового соціокультурного поля України являється надзвичайно актуальним. Тому для дослідників трансцендентного досвіду висвітлення релігійно-антропологічного погляду видатного українського філософа та вченого В. Ф. Войно-Ясенецького є надзвичайно важливим.

Постановка проблеми. Релігійно-антропологічна тематика є досить невичерпною,

Urgency of the research. In today's context, the interest to understanding the problems of the soul, spirit and spirituality in the discourse of the postmodern socio-cultural field of Ukraine is extremely relevant. Therefore, the coverage of religious-anthropological view of the prominent Ukrainian philosopher and scholar V. F. Voyno-Yasenetsky is extremely important for the researchers of transcendental experience.

Target setting. Religious and anthropological topics are rather inexhaustible, because they involve the